

Stad van vrede, niet van oorlog

Een Brugse kijk op oorlog en vrede in de bloeitijd van Bourgondië

Johan Oosterman

¶ Item up den vierden dach van wedemaent trocken de cleergie ende de nacen te Ghent voor de drie Staten ende voor tghemeene lant, biddende ende zonderlinghe voor de stede van Brucghe dat zij zovele wilden doen als dat de voors. stede mochte commen ter gracie van onsen gheduchteghen heeren ende prinche ende dat zij mochten behouden haerleder previlegen ende rechten, sodat de coopliden ende de nacen mochten bliven in payse ende in vreden doende haerleder coopmanscepe te Brucghe of zij waren ghescepen dat zij tlant van Vlaenderen zouden moeten rumen, want onpays ende comescepe niet te gader staen en mochte, also men wel verstaen mach.

[Excellente kroniek van Vlaanderen. Douai, Bibliothèque Municipale 1110, f. 200r]

In het jaar 1437, op woensdag in de week van Pinksteren [19 mei], kwam de vorst naar Brugge met drieduizend gewapende lieden, waaronder Picardiërs en anderen

[...]

Rond drie uur 's middags kwam de hertog van Bourgondië door de Boeveriepoort. Alle colleges van de stad gingen hem in processie tegemoet. Hij werd gevolgd door zijn manschappen, drieduizend in getal, die zes of zeven banieren met zich meevoerden. De vorst liet zes of zeven van zijn edellieden op de Boeveriepoort klimmen om het valhek omhoog te houden totdat zijn manschappen binnen waren. De magistraat en de dekens kwamen hem tegemoet bij de poort en verzochten hem of hij wilde binnentreden met het aantal manschappen dat hij beloofd had en waaraan hij zijn zegel gehecht had. Ze liepen met grote eerbied op hem toe, ongewapend en blootshoofds. De vorst bleef in de Boeveriepoort staan, zeggend dat hij de stad niet in wilde trekken voor al zijn manschappen binnen waren; hij wilde zelf de laatste zijn.

[Excellente kroniek van Vlaanderen (vertaling). Vorsterman Antwerpen 1531]

Daer bleef die edel heere doot
Verslegen al op die strate
Noyt en quam hi in meerder noot
God gheue zijn arme siele bate

Sinte Donaes in die kercke
daer leyt hi begraue
Die edel heere van Lelidam
God wil zijn siele lauen.

[Antwerps Liedboek. Antwerpen 1544. Lied 65]

Vlak voor de aankomst van de vorst stelden zij zich allemaal in een mooie rij op, barrevoets en blootshoofds en zonder gordel. Toen zij zo stonden te wachten en vernamen dat de vorst in aantocht was, vielen zij op hun knieën en vouwden hun handen.

[...]

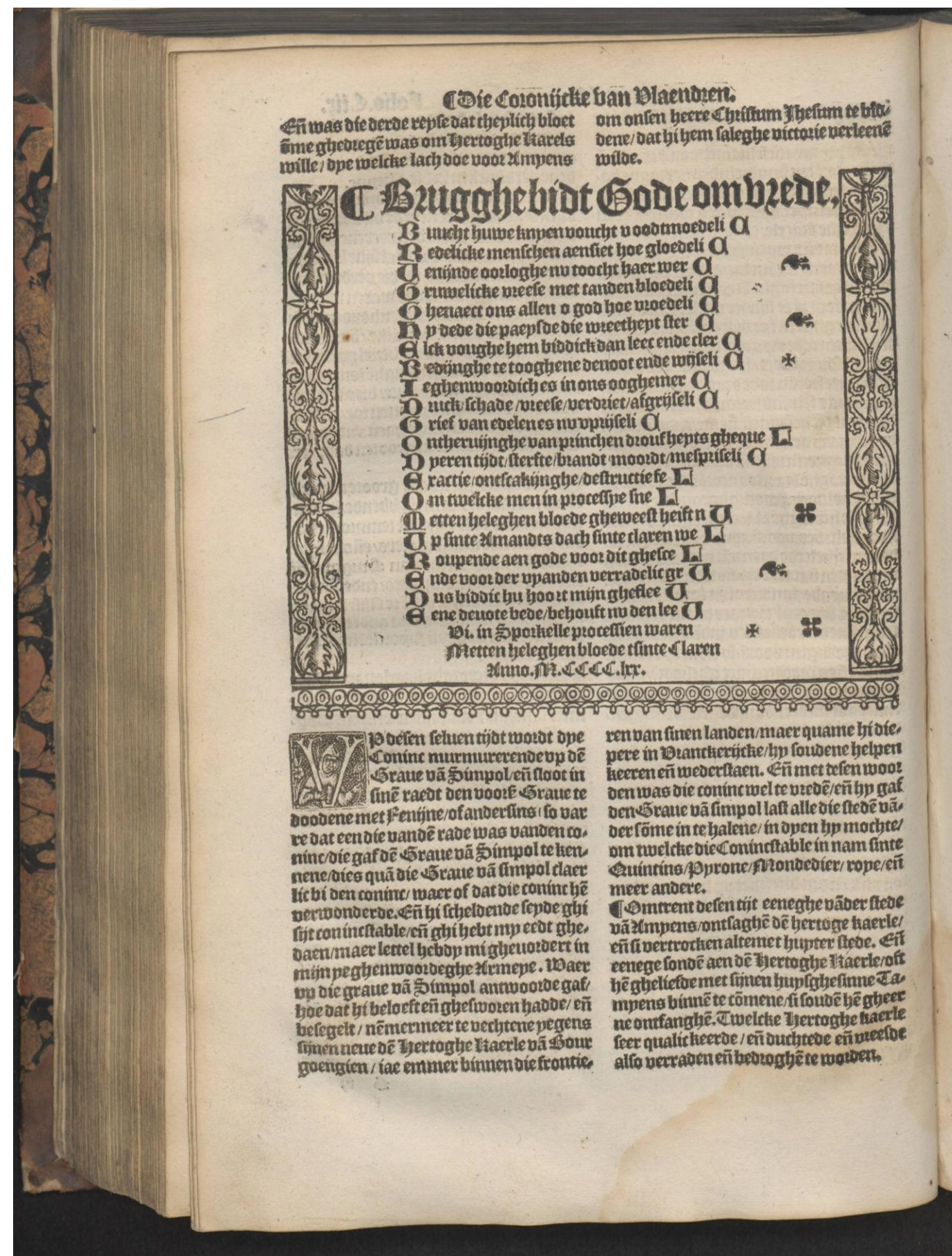
In aanwezigheid van alle genoemden werd de hertog om vergiffenis gebeden voor alles wat gebeurd was, zoals overeengekomen in het vredesverdrag dat onze geduchte heer met de genoemde stad gesloten had.

Hierna bood de magistraat hem de sleutels van de stad aan. Toen onze geduchte heer met goed gemoed en op vriendelijke wijze alles vergeven had, stonden die van de stad op en gingen aan de kant staan om hun schoenen weer aan te trekken en zich in gereedheid te brengen om in zijn gevolg de stad binnen te gaan.

[Excellente kroniek van Vlaanderen (vertaling). Vorsterman Antwerpen 1531]

Maria, vrouwelijke heiligen
en opdrachtgever in een
rozentuin. Meester van de
St Lucialegende. Brugge
1475-1480. Detroit
Institute of Art

Excellente kroniek van Vlaanderen. Vorsterman
Antwerpen 1531

gōme/ en om onsen here te biddene dat hi
ōs ghehulpich wilde wesen in al onse noo
den. So was te Brugge ghedreghen eene
processie generale/ metten helegghen drie
Fierters. Te wetene sinte Donaes / sinte
Bonifacius / ende sinte Iop. En was vp
den eersten dach van Augustinaent ten Ja
coppinnen. Ende men drouch die processie
om drie causen. Te wetene om gode te bid
dene om paeps/ om ghetydich wedere/ en
ōme dat die brulocht salichlic vergaē sou
de. Alst blijkt in dit naervolghende Incar
nacioen.

Ionstelicke sielkijns vouchthu ter bedinge
Inwendighe tranen aenschaut ons eere
Vā deser oorloghe crijcht ōs beuredinge
Voort dat god de bruloft in duechtmeere
Voorspoedich wedere/ bidtaer ōme seere
Vervlijt ons bonifacius donaes en Iop
Vercoome gods helegghē vul wijser leere
Lacen anders bliuen wij int vernop
Oleenes svolcx wijsheyt al niet dan hop
Oonforteirt ons dan in ons verswaren
Oonsciencie smaect niet dā sondegghē top
Oracht doet ōs dies gaen in ougst vbaren
Met processien minlic ten predicaren

Excellente kroniek van Vlaanderen. Vorsterman
Antwerpen 1531

was geestelic/weerlic/ma/wort/en kinde
Item om tvoorseyde
de volc vā Vlaendren moet te ghevene/ so
was te Brugge een dichtkin ghemaect
vp dē name vā onse ionghe princersse/ als
quansuys of sijt int heyr ghesondē hadde.
Als hier naer volcht.
Mijne gheminde ick biddu hertelick
Hensiet hoe lettel mijn vops gheacht es
Remedieert mijn lijden smertelick
In also varre alst in hu macht es
En weese eē maecht die dus vcracht es
Van hem die mp ter vonten hief
Ach doet mi bystāt/ eert al versmacht es
Noept volck so goede cause besief
Betrout in gode heb op mp lief
Voor eē maecht vechtē es eer en vruecht
Raep moet ghi bluscht hu epghe grief
God sal ons helpen bi sijnder duecht
Ooc biddic hu minlichebt of ghi muecht
Endrachtichept tsamē wats gheschiet
Ne weist in zj heyr cracht n̄ ongehuecht
In tmeeste volc en licht dpe victorie niet
Eere ionst/ en duecht mijn siele hu biedt
Sp mp als ionghe princersse cleene
Doet bystāt dat hu god vruecht verleene
Endit selue ghescrifte was ghesonden
int ghendische en in brussche heyr/ en was
allōme wellecōme. En ooc warē dese twee
heyr crachtē/ als Ghendt met harer castel-
rpe/ en Brugge met die vandē vpen/ en
mettē smalle stedē/ seer sterc en wel ghelo-

Item om tvoorseyde volc van Vlaedren
moet te ghevene so was te Brugge een
dichtkin ghemaect up den name van
onse jonghe princersse als quansuys of
sijt int heyr ghesonden hadde.
Als hier naer volcht.

Excellente kroniek van Vlaanderen. Vorsterman
Antwerpen 1531

Die Coronijcke van Vlaendren

Item vp den seluē dach was te Brugge een ghebodt ghedaen dat mī here die Cardenael als bisschop vā Doorniche sijnde/ cōfenteirde sine dē dierē tijt wille alle aer- me menschen dat sy mochte al den vasten duere sinuelē te wetene buetere en me- huytghelike die vier laetste daghen van der goeder weke. En dyt was ghecon- teirt vanden bisschop van Doorniche al sijn bisschopdom duere.

Item schijfendaechs vp dē vastenauent/ dē xij. sē dach in Sporele doe quamen in elwijn ter slups vele schepē gheladen met coorne/ en brochtens wel. ix. hoet of meer/ en was huytmemende schone tarwe/ en sy quamen so men seyde huyt Ceuylgien.

Inden seluē tijt die princerse Marpe vā Bourgoengien liet haer niet gherade noch regieren/ alsoo sy wel schuldich was vā doene/ maer si liep menich waruē spe- len vp thys met scauerdijnen en met scie

schoen tusschen der Shendt poorte en ter crupspoorte vp die merliche/ en si uel dit wils meneghe quaden val/ alsoo dat spel in heist/ en haer jonckrauue hadden seer grote ghenouchte met haer te die tijt ghe- duerende.

Item si hilt altoos bi haer mīn here vā Saefbeke/ nper peghenstaende dat sy te Shendt ghebāne was/ alst voor es/ daer die vā Shendt seere in tonvreden waren En Vlaendren leedt ontrent desen tijt vele wederstoets vanden Fransoyser/ ende al twest lant duere/ daer si veel quaets dade.

Hoe dye Hertoghe

Marimiliaen/ en dye Hertoghinne vā Marpe/ stamē reden vlieghe en taghe en hoe vā Marpe vā dē peerde viel/ daer si huer mede querte/ alsoo dat si corts daer naer siechte bedde bleef ligghen/ en stae.

Die Coronijcke van Vlaendren

Item alle die schamele kauliedē stonde in die voorkercke aen beede sijde/ elck met huerlieder toorsten in die hant/ verwapet mette wapenē als voer/ ghelijc si daechs te voren met den lijcke ghinghen/ en daer stonden sy also verstoof tot dat den dienst ghedaē was. En die voorē princerse was begrauē voor den hooghen outaer/ in een schoon graf al nieuwe daer toe ghemaect en gheuantefert/ en binnen verchiet met schoone schilderpe/ ouer welcke sepulture een schoone costelike tombe nader hant ghemaect wort/ als vp den dach vā heden noch bliicken mach. En dit was int Jaer M. cccc. en lxxi. vp den derden dach van April. Ende het cleer datmē vp elje leyde/ als inen se ter eerden douch/ dat leyden men

tallen hooghetijden vp die voorē tombe/ en om dagelijc daer vp te legghene was ghemaect een cleer vā swartē lakene met eenen cruyt van witten lattijne.

Item indē seluē tijt warē onsprekelike menichte vā aerme lieden vā gaderē in sint Jans hups/ daer elc mēscheleem en groot ghegheue was eenē grootē ouer dpe siele vander princerse voornomt/ alsoot blit in die Incarnatioē. Anno. M. iij. en lxxi. Dese edele moeder vul crachteger weerde Was ten derde/ april ghebicht ter eerde

Item bi welker doot die officiers van den houe al meest verlaten waren/ en dpe Cancellier dē sijnē seghele aniseleren en beken/ en hi vertrack met groten rauwe Cannuerpen waert te sijnē wijne.

Dits Incarnatioen bandē ouer

lijdene vāder edelder princerse Marie vā Bourgoengien/ wiens siele god ghenadich sy.

Maledicte sy hu
Apostuenich venijn
Regalich verbarnen
Infortunens asgront
Ueladich quets
Verhaestende onser
Als tellende maer
Noeyt en sandt ons
Beduicelich mach
Verliesende also
Regeerende vijf
Heestelic weerlic
Orvrij in maerte du
En eendrachtelic
Nes ons van nooden
God gheue der selen
Elck betere hem seluen

Moordadeghe doot
Canckerich verderuen
Corruptelich loot
Commers verweruen
Aermptich ontheruē
Ieuer princerse iaren
ru. in illeruen
pustus drouer maren
Vlaendren wel mesbaren
Uuchtbaer een iuecht
I aer standts bewaren
Te rechte onthuecht
Beicr ons vuecht
Regement ware tijt
Quentschap en duecht
Ghenadich iolij
Ghen beter profijt

Item hier mede so eyndt die Coronijcke van Vlaendren/ beghinnende vā Tiederich die Such/ deerste Foreestier vā Vlaendie/ en voort vā allen den Foreestiers en Graue vā Vlaendren/ gheduerende tot den ouerlijdene vā vā Marpe van Bourgoengien/ eeneghe dochtere vā dē hertoge Vlaerle/ als ghetrauue hebbede dē edelen hertoghe Marimiliaen hertoge vā Gostenrijcke/ des Kiepers Frederic sone/ die derde vā dier name. Ghemaecht meest sint der Calisreple/ by Anthonis de Hoouere dē edelen the- thorisijn en Muschien verghift vā gode mē vele diuerse scientie en gracie/ wiens siele god wille ontfarmē/ en alle die ghene die dese Coronijcke lesen sullen Amen.

Anthonis de Roovere

Brugge, ca 1430-16 mei 1482

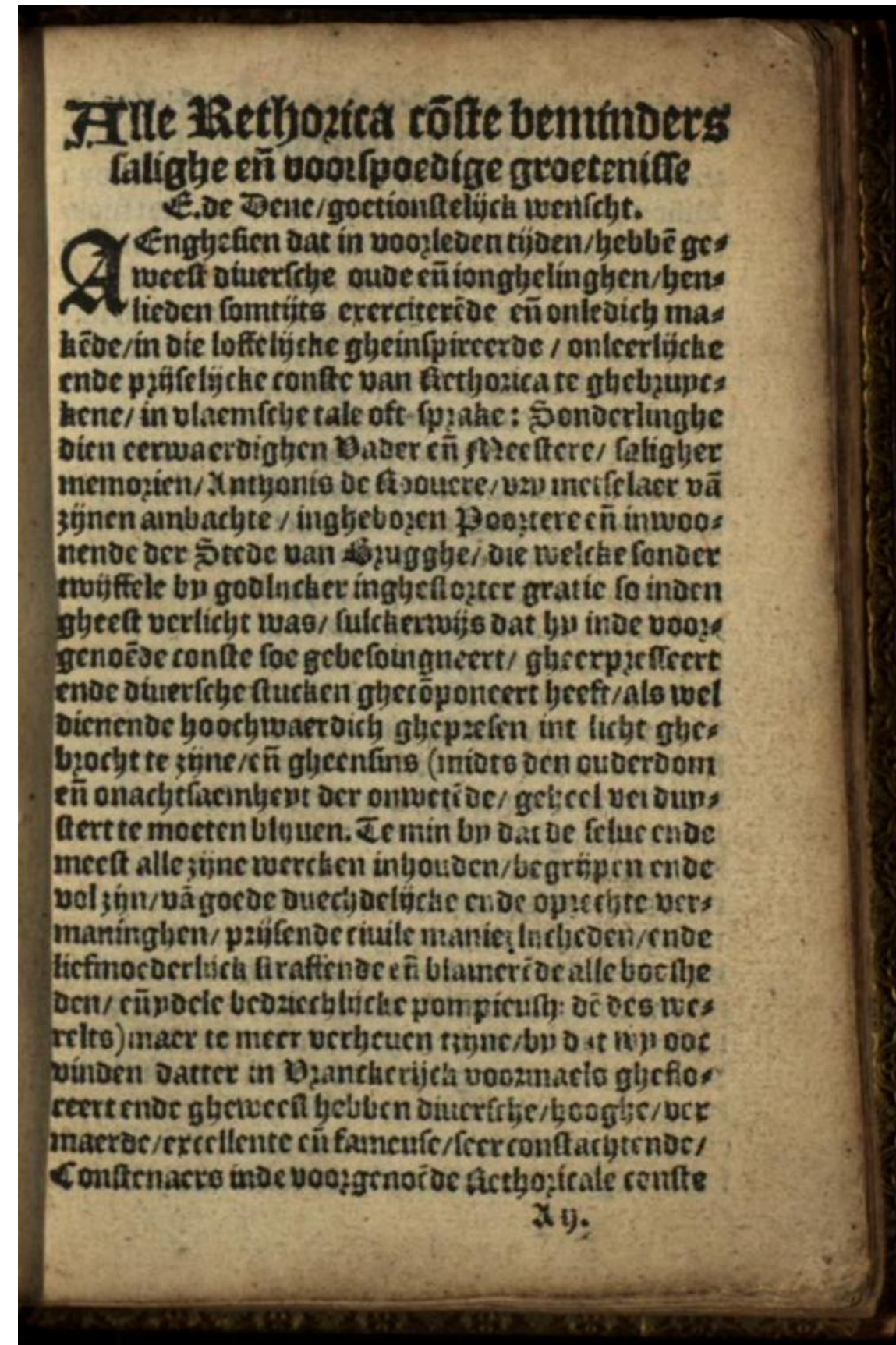
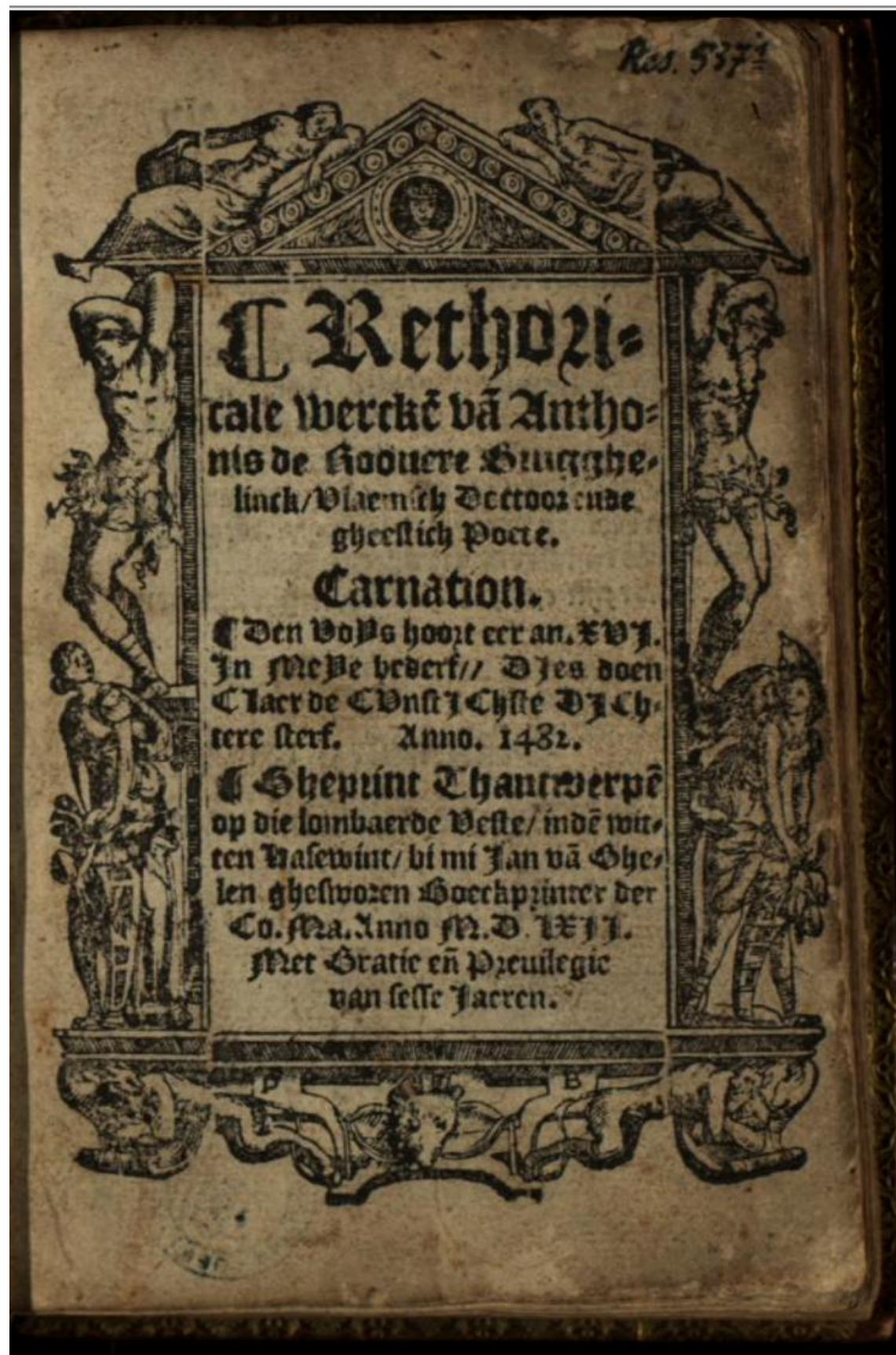
metselaar

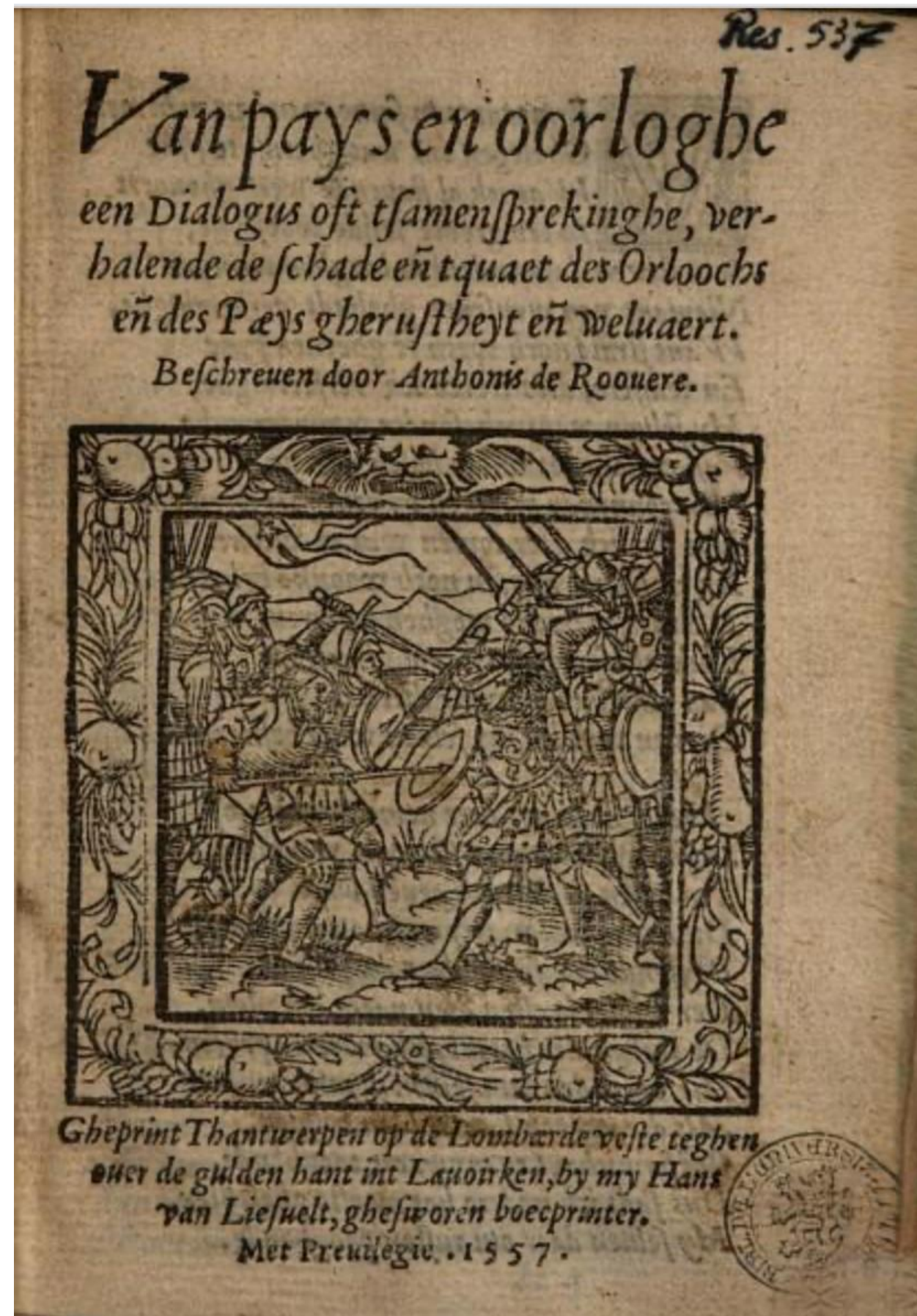
Stadsdichter van 1466

Ruim honderd gedichten

Toneel

Excellente cronike van Vlaenderen

Van pays en oorloghe
Een Dialogus oft tsamensprekinghe,
Verhalende de schade ende tquaet
des Orloochs ende des Pays
gherustheyt ende welvaert.
Beschreven door Anthonis de Roovere

Gheprint Thantwerpen op de
Lombaerde veste teghen over de
gulden hant int lavoirken, by my
Hans van Liesvelt, ghesworen
boecprinter.
Met Previlegie. 1557

Maer dandere die grimden als wilde honden,
 Elck had in de hant een vierich brant.
 Doch wasser ghegeuen een vast bestant,
 Dat elck soude sonder twisten scheyden,
 Ende de questie die men daer ontbant
 Was, wie de beste was van hun beyden?
 Dit docht my een wonderlijck beleiden,
 Want deene scheen goet en dander vol verdraeys,
 Ende soo ick die redene hoorde beleiden
 Tsoude een werck zijn vol delaeyns,
 Want deene hiet Orloghe ende dander Paeyns.

Doen viel my hertelijck in den moet,
 Dat deene immer moeste bliuen tondere.
 Want soude Orloghe zijn also goet
 Als Paeyns, dat ware een wonderlijck wondere.
 Van duysent menschen cume men vondere
 Niet drij die Paeyse soudens afgaen.
 Dus bleef ick sittende daer besondere,
 Dat ick darghement wel mochte verstaen.
 O Maria (seydick) reyn troostelijck graen,
 Moeder van Paeyse, fonteyne van vreden,
 Wilt uwen ontfaermighen mantel slaen
 Dat Paeyns in deere mach bliuen beden.
 Als ick dit hertelijck had ghebeden,
 Bleef ick daer sittende sonder verstooren,
 Daer deene quam totten anderen ghereden,
 Om dat ick tale en antwoorde sou hooren,
 Daer Orloghe beghan zijn sprake vooren.

O Orloghe beghint en seyt aldus
 Hy wie dat ghy zijt, ws acht ick weynich,
 Vwe begheerte en is niet dan fobetacie.
 Twy zijt ghy soo groot sch van tsyne vileynich,
 Dat ghy v dort stellen certeynich
 Omme met my te houdene communicacie?
 Ghemerct dat mijne generacie
 Bouen v gheslachte is hooghe gaende,
 Ghelijck den hemel is bouen de wolcken staende.
 Want doen trecht rustelijck gheswicht was
 Int hoogste rijcke, maer nauwe een huere,
 Tusschen den oppersten dat een crijch was
 Ende synen maesele doen een wijch was,
 Soo groot den hemel ghecreech een schuere,
 Ende daer wert gheschepen mijne natuere.
 Wat wilt ghy v setten dan tseghen my,
 Die in soo hooghe plaetse ghewonnen sy?

A iii

Maer dandere die grimden als wilde honden,
Elck had in de hant een vierich brant.
Doch wasser ghegeuen een vast bestant,
Dat elck soude sonder twisten scheyden,
Ende de questie die men daer ontbant
Was, wie de beste was van hun beyden?
Dit docht my een wonderlijck beleiden,
Want deene scheen goet en dander vol verdraeys,
Ende soo ick die redene hoorde beleiden
Tsoude een werck zijn vol delaeyts,
Want deene hiet Orloghe ende dander Paeyts.

Doen viel my hertelijck in den moet,
Dat deene immer moeste bliuen tondere.
Want soude Orloghe zijn also goet
Als Paeyts, dat ware een wonderlijck wondere.
Van duysent menschen cume men vondere
Niet drij die Paeyse soudent aegaen.
Dus bleef ick sittende daer besondere,
Dat ick darghement wel mochte verstaen.
O Maria (seydick) reyn troostelijck graen,
Moeder van Paeyse, fonteyne van vreden,
Wilt uwen ontfaermighen mantel slaen
Dat Paeyts in deere mach bliuen heden.
Als ick dit hertelijck had ghebeden,
Bleef ick daer sittende sonder verstooren,
Daer deene quam totten anderen ghereden,
Om dat ick tale en antwoorde sou hooren,
Daer Orloghe beghan zijn sprake vooren.

Doen viel my hertelijck in den moet,
Dat deene immer moeste bliuen tondere.
Want soude Orloghe zijn also goet
Als Paeyts, dat ware een wonderlijck wondere.
Van duysent menschen cume men vondere
Niet drij die Paeyse soudent aegaen.
Dus bleef ick sittende daer besondere,
Dat ick darghement wel mochte verstaen.
O Maria (seydick) reyn troostelijck graen,
Moeder van Paeyse, fonteyne van vreden,
Wilt uwen ontfaermighen mantel slaen
Dat Paeyts in deere mach bliuen heden.
Als ick dit hertelijck had ghebeden,
Bleef ick daer sittende sonder verstooren,
Daer deene quam totten anderen ghereden,
Om dat ick tale en antwoorde sou hooren,
Daer Orloghe beghan zijn sprake vooren.

C Paey's.

Noch blijfick by mynen eersten woorde,
Hemel ende Tparadijs zijn v ontfeyt.
Toch brocht ghy de werelt noch in discoorde
Dat Caym Abel versloech by moorde
Om duecht, niet om verdienstlijcheyt.
Gheen weldaet en mach v zijn toegheleyt,
Want uwe affectie is volcx verdroeven,
Als elck wel mach met redenen proeven.

Saturnus was wel van uwen rade,
Die anders noyt en sochte dan ierringhe.
Ende Nemrot leuende sonder ghenade,
Die Babel stichte by dommen rade,
Ende op hem haelde Gods vererringhe.
Om quaet doen en maect ghy wtset noch merringe,
Dit schijnt aen die wapenen die ghy voert,
Want alle de werelt ghy beroert.

C Orloghe.

V woorden en gheuen gheen beschot,
Al maect ghy v plaestere harde schoone.
Wel arm Paey's ghy zijt een sot,
Een wanckel gheest, een eerden pot,
Brooscher dan den steel der boone.
Ghy toont v cierlijck van persoonen,
Maer dede een kint v bloet verwallen
Ghy soudt terstont te bedde vallen.

Vt v is rijfende menich quaet,
Want ledich te syne al uwen sanck is.
Vwe dienaers schijnen elck een Prelaet,
Vtwendich ghecleet, en hooghe staet,
Altoos zijnde daer blij gheclanck is.
Ende waer ouervloeylijck spijsse en dranck is,
Daer en is van sonden gheen ghebreck.
Midts desen soo proenick v leuen gheck.

Paeys.

Orloghe dit dunct my te syne goet,
 Ick wilde dat ick v nimmermeer en saghe.
 Paeys riepen die oude vaders vroet.
 Ende wie Paeys lachtert, hy misdoet.
 My wondert dat ick iemant mishaghe,
 Want alst al wel wort ghebrocht ter waghe
 Deene en dandere hoe datmen wende,
 Nae dorloghe comt altoos paeys ten ende.
 Ick mochte my seluen meer eeren bewijfen
 Om mijne condicien te openbarene,
 Maer niemant en soude hem seluen prijsen.
 Dus lieue gheminde laet ons rijfen,
 Ende pijnen ons van hier te varene.
 Sijt alle vrolijk, pijnt druck te sparene,
 Want Paeys die is een salich weert.
 God gheue hem paeys die paeys vergheert.

De facteur.

A Men riepen alle ionghelinghen
 Die met Paeyse waren ghecomen daer,
 Noyt en hoordick soo lustelijck singhen.
 Elck was gheerich om vruecht voortbringhen,
 Het clanc tot in den hemel claer.
 Sij maecten van blijfchappen sulck ghebaer
 Om datse van Orloghe waren vrij,
 Soo groot dat ick ontspranck daer by.
 Doen ick my seluen wel besach,
 Vant ick my noch ter seluer stede
 Daer ick ghewoonlijck te rustene plach.
 De Sonne vertoonde my den dach,
 Gode dancticks en zijnder moeder mede.
 Nochtans door mijns drooms wonderlijchede
 Vele soeticheden soo besiefick.
 My seluen om schrijuen soo op hiefick.
 Doen schreef ick tselue dat ghy hier siet
 Nae dat ick conste den droom bedincken,
 Luttel doocht (ick kent) oft niet.
 Maer soo die sanghers doen tbediet,
 Die mist int singhen die sal eens drincken.
 Ontfaet in dancke mijn sober schincken.
 Ick wilde ick beter wenschen mochte,
 Maer lacen niet wijsere is mijn ghedochte.

Hier nae vindy den name
 vanden facteur.

Paeys.

Orloghe dit dunct my te syne goet,
 Ick wilde dat ick v nimmermeer en saghe.
 Paeys riepen die oude vaders vroet.
 Ende wie Paeys lachtert, hy misdoet.
 My wondert dat ick iemant mishaghe,
 Want alst al wel wort ghebrocht ter waghe
 Deene en dandere hoe datmen wende,
 Nae dorloghe comt altoos paeys ten ende.
 Ick mochte my seluen meer eeren bewijsen
 Om mijne condicien te openbarene,
 Maer niemant en soude hem seluen prijsen.
 Dus lieue gheminde laet ons rijsen,
 Ende pijnen ons van hier te varene.
 Sijt alle vrolijck, pijnt druck te sparene,
 Want Paeys die is een salich weert.
 God gheue hem paeys die paeys begheert.

Paeys.

Orloghe dit dunct my te syne goet,
 Ick wilde dat ick v nimmermeer en saghe.
 Paeys riepen die oude vaders vroet.
 Ende wie Paeys lachtert, hy misdoet.
 My wondert dat ick iemant mishaghe,
 Want alst al wel wort ghebrocht ter waghe
 Deene en dandere hoe datmen wende,
 Nae dorloghe comt altoos paeys ten ende.
 Ick mochte my seluen meer eeren bewijsen
 Om mijne condicien te openbarene,
 Maer niemant en soude hem seluen prijsen.
 Dus lieue gheminde laet ons rijsen,
 Ende pijnen ons van hier te varene.
 Sijt alle vrolijck, pijnt druck te sparene,
 Want Paeys die is een salich weert.
 God gheue hem paeys die paeys begheert.

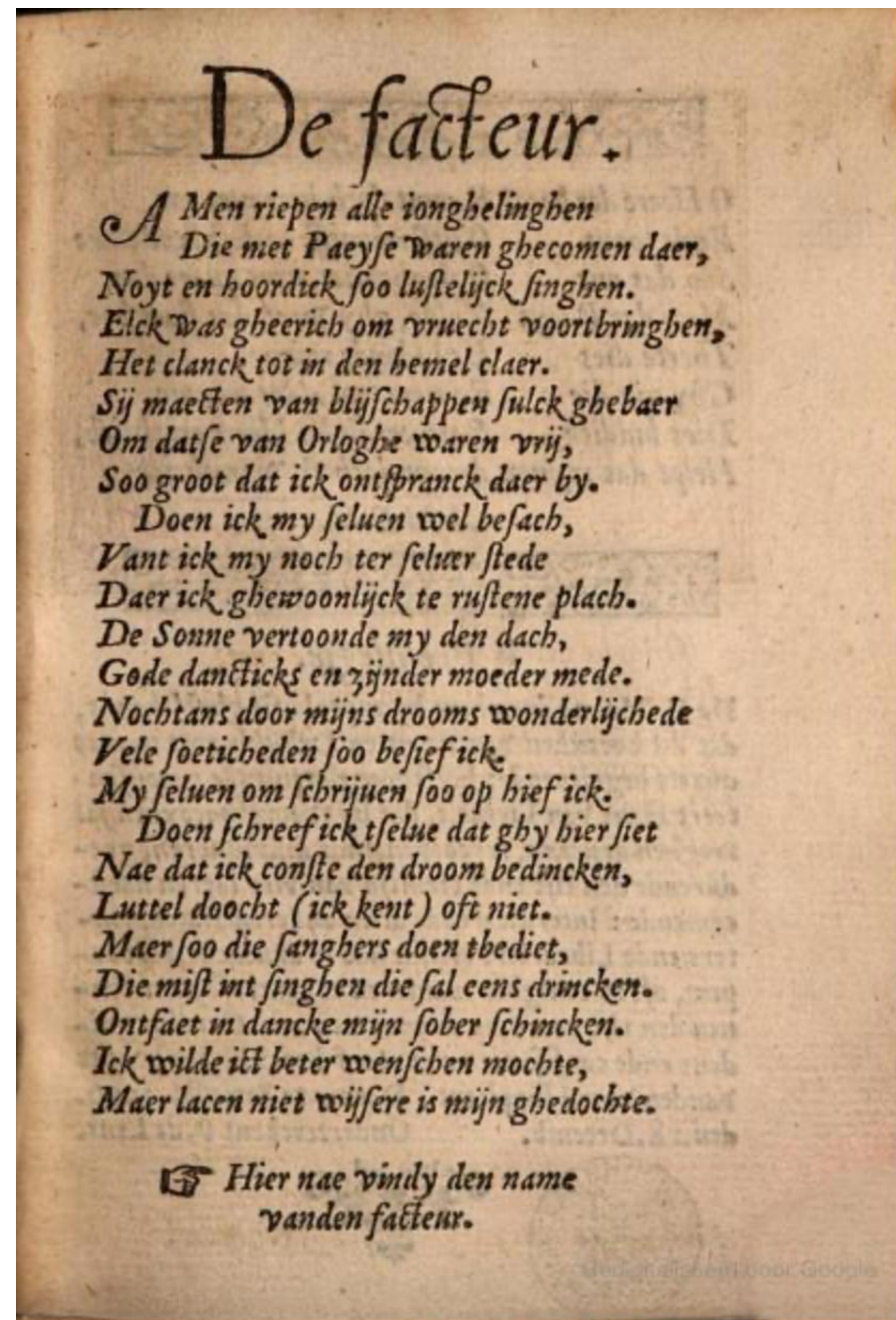
DE FACTEUR

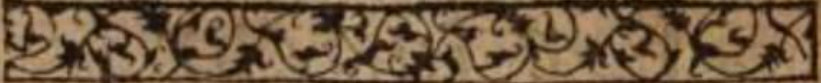
Amen riepen alle ionghelinghen
Die met Paeyse waren ghecomen daer,
Noyt en hoordick soo lustelijck singhen.
Elck was gheerich om vruecht voortbringhen,
Het clanc tot in den hemel claer.
Sij maecten van blijschappen sulck ghebaer
Om datse van Orloghe waren vrij,
Soo groot dat ick ontspranck daer by.

[...]

My seluen om schrijuen soo op hief ick.

Doen schreef ick tselue dat ghy hier siet
Nae dat ick conste den droom bedincken,
Luttel doocht (ick kent) oft niet.
Maer soo die sanghers doen tbediet,
Die mist int singhen die sal eens drincken.
Ontfaet in dancke mijn sober schincken,
Ick wilde ict beter wenschen mochte,
Maer lacen niet wijsere is mijn ghedochte.

O Heere der heerē Raemt doch hier raet toe,
 Ende toont Ontfermenisse in dese landouwe
 Soo dat ons Orloghe niet meer quaet doe,
 Maer dat Paeyt Volge, ghy weet den staet hoe,
 Therte dies Es lijdende rouwe.
 Ghy zijt die Riuere vol alder trouwe,
 Dies biddick Eerweerdighe Heere crachtich,
 Helpt dat mynen droom doch sy warachtich.
 A M E N.

¶ Preuilegie.

De C. Ma. na dyen hem by approbatie ghebleken is,
 dat dit boecxken van Paeyt en Orlooch goet is, niet
 quaets begriipende: heeft toegelaten ende geconsen-
 teert Hans van Liefvelt, dat hy tvoorſ boecxken sal
 moghen drucken, vercoopen, ende distribuēren, ghe-
 durende den tijt ende termijn van vier laeren naest-
 comende: Interdicerende allen anderen Boeckprin-
 ters ende Librariers tselfde nae te druckene, vercoo-
 pen, oft in eenigher manieren te contrefeytene bin-
 nen den tijt voorſ, op de pene van .xx. Carolus gul-
 dens ende confiscatie van tvoorſ boecxkē, ten profite
 vanden voorſ suppliant. Datum te Brueſſel .1556.
 den. 18. Decemb. Onderteeckent P. de Lens.

O Heere der heeren	Raemt doch hier raet toe,
Ende toont	Ontfermenisse in dese landouwe
Soo dat ons	Orloghe niet meer quaet doe,
Maer dat Paeyt	Volge, ghy weet den staet hoe,
Therte dies	Es lijdende rouwe.
Ghy zijt die	Riuere vol alder trouwe,
Dies biddick	Eerweerdighe Heere crachtich,
Helpt dat mynen droom doch sy warachtich.	AMEN.

Twass eens iaers goet // ten dooch nv niet
Tvolck hadde moet // theeft nv verdriet
Thadde ghelts behoet // nv min dan yet
Wien vruecht aenstoet // sanck doen een liedt
Wie dat nv doet // tvolck hem besiet
Al waert een schu // dus commet by
Dat vruecht dus seere verdonckert sy.

[...]

Princersse fier // ende Prinche fijn
Nv drinckense bier // die droncken wijn
Daer ende hier // tswaermoedich schijn
Bat rengneert schier // op elck termijn
Dan tvrolijck bestier // dus commet by
Dat vruecht dus seere verdonckert sy.

[Anthonis de Roovere, Refereyn]

Doe seydict kennisse gheminde iuecht
Wel hen die v te draghene pooghen
Vele meer dan ghy my segghen muecht
Sie ic baerblijckelick voor mijnen ooghen
Men machse by comparatien tooghen
Bijden eerbare vroede van Athenen
By wyens regimente moeste verdrooghen
Alle der Griecken claghen ende stenen.

Ende ick hope de sonne sal soe draeyen
Want wy zijns hoochelijck worden gheware
Dies wensch ick desen edelen Raeyen
Weluaren tot hueren nieuwen iaere
In danck nemende dat ick verclare
Want den aerbeydt quam wt ionstighen sinne
V allen beware // vry los van vare
Maria die opperste Coninghinne.

[Anthonis de Roovere, Nieuwe jaer van Brugghe]

Toen zei ik: 'Kennis, beminde vrouw, moge het goed gaan met hen die u met zich mee proberen te dragen. Veel meer nog dan u mij kunt zeggen, zie ik dit duidelijk voor ogen. Men kan hen vergelijken met de eerbare wijzen van Athene, door wier bestuur het klagen van de Grieken ten einde kwam.

Ik hoop dat de zon zo haar baan zal volgen, want wij ondergaan haar kracht overduidelijk. Ik wens daarom deze edele stralen, de gecommitteerden van Brugge, alle goeds voor het nieuwe jaar en ik hoop dat ze mijn woorden in dank willen aanvaarden, want ik heb ze met genegenheid geformuleerd. Moge Maria, de hoogste koningin, u allen beschermen en bevrijden van angst.'

¶ Item in desen zelven tijd dede men // an de stede van Brucghe groote
reperacie an alle poorten, brugghen ende cayen, beede van maetsene ende
van timmeren, ende men maecte up de zinghele tusschen beede de vesten
vele stercke bollewercken van eerde al rondsomme Brucghe

[Excellente kroniek van Vlaanderen. Douai, Bibliothèque Municipale 1110, f. 361r]

¶ Item de bollewercken die men voor de poorte van Brucghe maecte, die waren sterckere dan men noyt te Brucghe eeneghe maken zach ende men stelde overhende groote Oostersche houten van XXX voeten lanc onder alven voet versceeden, ende die waren rondsomme ghevlochten met staercke, dicke, eecken rijsen, ontamelike dicke. Ende schelijcs van binnen stonden ronde bollewercken ooc also ghevlochten ende waren gaten ghelaten omme de bussen inne te legghene, ende tusschen beeden wast al ghevult met staercke eerde. Ende up dese bollewercken binnen stonden noch bollewercken boven omme uut te scietene, ende van buten uter veste commende, wast heldende ghemaect met staercke groenen zoeden, wel ghevult met eerde also hooghe als wel naer de houten lanc waren, ende was zeere breed ghemaect voor elke poorte, hetwelke staerc was ende scoone om ziene, want de groene zoeden toochden huer garsekin naer de natuere van den jare. Ende dit bollewercken voor de poorten was beghinnen voor maerte anno LXXVII ende was vulmaect naer Paesschen anno LXXVIII. Item dit es ghescreven tot eender leeringhe up aventuere of ment in thoecommende tiden van nooden hadde, want die van Brucghe ne wisten te practike niet, het moeste hemleden van lieden van buten ghewezen wesen; ende dit en was gheen wondre, want Brucghe es een stede van comescepe ende van payse daer tevooren.

¶ Item de bollewercken die men voor de poorte van Brucghe maecte, die waren sterckere dan men noyt te Brucghe eeneghe maken zach ende men stelde overhende groote Oostersche houten van XXX voeten lanc onder alven voet versceeden, ende die waren rondsomme ghevlochten met staercke, dicke, eecken rijsen, ontamelike dicke. Ende schelijcs van binnen stonden ronde bollewercken ooc also ghevlochten ende waren gaten ghelaten omme de bussen inne te legghene, ende tusschen beeden wast al ghevult met staercke eerde. Ende up dese bollewercken binnen stonden noch bollewercken boven omme uut te scietene, ende van buten uter veste commende, wast heldende ghemaect met staercke groenen zoeden, wel ghevult met eerde also hooghe als wel naer de houten lanc waren, ende was zeere breed ghemaect voor elke poorte, hetwelke staerc was ende scoone om ziene, want de groene zoeden toochden huer garsekin naer de natuere van den jare. Ende dit bollewercken voor de poorten was beghinnen voor maerte anno LXXVII ende was vulmaect naer Paesschen anno LXXVIII. **Item dit es ghescreven tot eender leeringhe up aventuere of ment in thoecommende tiden van nooden hadde, want die van Brucghe ne wisten te practike niet, het moeste hemleden van lieden van buten ghewezen wesen; ende dit en was gheen wondre, want Brucghe es een stede van comescepe ende van payse daer tevooren.**

[Excellente kroniek van Vlaanderen. Douai, Bibliothèque Municipal 1110, f. 361r]

Lamentation with Saint John the Baptist and Saint Catherine of Alexandria. Meester van de St Lucialegende. Brugge 1475-1480. Minneapolis Institute of Arts

Tderde point is / zijt blijde in huys
Hantherende ghenoechelijcke besichede
Ghy maeckter den vyandt mede confuys
Want daer peys is / Godt heeft daer stede
Bemindt u wijf ende kinderen mede
Sijt niet wthuysich in v hanthieren
Doet soe ghy wildet datmen v dede
Sijt euen vrolijck met blijder chieren
Herbercht tscheminckel in gheender manieren
Mint peys ende ruste aldaer ghy muecht
Schoudt de wandelinghe vanden ghieren
Ende binnen den huyse maeckt niet dan vruecht
[...]

Tvierde is / ghy sult te bedde zijn
Vriendelijck / secreet / ende niet fumeux
Aerdich int werck van minnen dijn
Cloeck / vailiant / ende amoureux
Niet buyten reghele / maer entre deux
[...]

[Anthonis de Roovere, Vier gheestelijcke leeringhen]

